

יום	יום לחודש	יום מוה"ר	ליקוטי הלכות	ליקוטי משנה	שיחות הר"ן	שולחן ערוך אבן העזר
שבת	כ"ג	נה	כט	חזרה	נא - נב	ב.ג.
א	כ"ד	נה:	ל	מא	נז - נח	ה.ה.
ב	כ"ה	נו:	לא	מא:	נח - ט	ה.ו.
ג	כ"ו	נו:	לב	מב:	נו - נה	א.ב.
ד	כ"ז	נו:	לג	מב:	נט - ס	ג.ה.
ה	כ"ח	נו:	לד	מג:	סא - סב	ה.ו.
ו	כ"ט	נת:	לה	חזרה	סג - סד	ז.ח.

בקרני אדר

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

260 | פרשת שמני | כ"ג אדר ב' תשפ"ב

מי יתן טהור מַטְמָא

כי העלמת האור ומיעוטו וצמצומו זה עיקר התיקון כידוע בכתבי האר"י ז"ל (ליקוטי הלכות, ברכת השחר ג, מא). ועל כך באה הפרה אדומה, שעניינה תשובה על פגם חטא העגל שבא מכוחו של עמלק וכל מהות חטא זה היה פגם הצמצומים, וכנגד זה באה הפרה אדומה "שאחירתה בשמאל היא אדומה תמימה בתוקף האדמומיות, שהיא בחינת תוקף הדין והצמצום. והכהן בעוצם כוחו, והעיקר בכח משה רבינו, שחט ושרף אותה נוכח פתח אהל מועד שהוא המשכן ובית המקדש, ועל ידי זה תיקן כל הצמצומים מתחילה ועד סוף והמתיק הדינים בשרשם" (שם הל' תפלת המנחה ה"ל).

זו היתה קדושה עצומה ונעלמה מעיני כל חי, שבכוחה זכו להעמיד את הצמצומים על מקומם הנכון. באופן שמצד אחד נצמצם מחשבתנו ולא נחשוב מחשבות רעות, רק נרצה ונשתוקק אל הטוב בתכלית, ומאידך נצמצם את הרצונות, שגם אם בפועל אין אנו יכולים לקיים ולחטוף כי אם מעט דמעט, גם כן נחטוף ונקיים זאת בכל לב ונפש.

בפרשתנו אנו לומדים על מיתתם של נדב ואביהו בהקריבם אש זרה של קטורת. חז"ל מציינים גם, שהם נענשו בגלל שלא עסקו בפריה ורביה. ורבי נתן מגלה את הקשר בין שני אלה:

נדב ואביהו בעוצם קדושתם בערו לה' ורצו רק את העולמות העליונים, הם לא רצו להנמיך עצמם לגלות את הקדושה בדברים הגשמיים והפחיתים, ועל כן לא אבו לישא אשה ולהוליד בנים. מסיבה זו הם פגמו בקטורת, כי כל מעלת נפלאות הקטורת שגבוהה מכל הקרבנות הוא בכך שמעורב בה חלבנה שריחה רע, לרמז שבכוחה להעלות ולקשר גם את כל המקומות הנמוכים לשם יתבוך ולהרים גם משם ריח ניחוח במעט המעשים טובים שמתעוררים ברחוקים מאד. ואילו הם שניגשו להקטיר קטורת בלא כונה זו, שהרי לא אבו לישא אשה ולא הכירו במעלת קישור המקומות הנמוכים לתכלית המעלה, על כן נחשב להם כאילו הקריבו קטורת פגומה חסרת חלבנה, והיא שהביאה עליהם עונש קשה כזה (שם, פריה ורביה ה"ב).

מעתה, בבואנו להיטהר מטומאת עמלק, הבנו נזכור היטב, כי יחד עם רצונותינו העצומים והבוטחים לחיים של תורה ותפילה, עבודת ה' ודבקות, קדושה וטהרה, יראה ושמחה בתכלית השלמות - נקבל גם עול להמליכו ולייחדו בחטיפת כל נקודה טובה אפשרית, ובעמל על כל העתקה מרע, על אף שעדיין רחוקים לגמרי משלימות, כי רק כך נצנח את עמלק וניטהר מטומאת מת הנובע הימנו.

כי "הכלל, שכל מי שרוצה לחוס על עצמו שלא יאבד את עולמו לגמרי ומתגעגע לשוב לה' יתברך, אזי אף שאינו זוכה לשוב כראוי לו, כל מה שיעשה איזה דבר שבקדושה יהיה איך שיהיה בוודאי לא יהיה נאבד שום דבר. ועל פי הרוב, כשהיה חזק בדעתו וירגיל עצמו מעט מעט בתוך דרכי הקדושה, אזי סוף כל סוף יזכה לשוב בתשובה שלימה להשם יתברך, כי אין שום יאוש בעולם כלל" (שם, תרומות ומעשרות ג, ב).

הוא מביט בבוז על עצמו, לא האמין שכך ייראה אחר ימי הפורים הנעלים והנשגבים. בעתות הרצון המופלאים של קריאת המגילה ושפיכת הלב של פורים, ובעת הדבקות והכיסופים של משתה היין, כאשר הלב בער ורצה והשתוקק להתחיל התחלה חדשה, היה כמעט בטוח שהפעם יהיה השינוי עצום ויכיר ושמעתה ייראו חייו אחרת לגמרי. והנה עברו הימים המרוממים ושוב הוא מוצא עצמו עוסק בזוטות, הוא צריך להיאבק נואשות עם לבו המטומטם כדי שייסכים לכוון אפילו פשוטם של פירוש המלות וכדי שירצה להתגבר מעט על תאוות מגושמות, הוא ממש רוחש על הארץ כדי ללקט פירווי מאכל רוחניים.

המצב הזה שובר אותו, אין לו את הכלים להכיל את הירידה הזאת, זה מוציא לו את הטעם מכל המלחמה, שבמקום שתעסוק בכיבוש אדיר היא מצטמצמת שוב ושוב בחטיפת נקודות טובות ועזירות והתגברות לנגיעה קלה בשולי הקדושה.

פרשת פרה - בה אנו קוראים על כח הטהרה מטומאת מת ע"י אפר פרה אדומה - היא חלק מ'ארבע פרשיות' שנועדו להכניע את המן עמלק (ליקוטי חנוכה ז, א). **דומה בעינינו שעמלק מקור הרע נלחם אך ורק באופן של הסתה לרע, לתאוות רעות ולמדות רעות לחטאים ופשעים חלילה וכדומה. אבל לאמתו של דבר אחד מתכססיו המובהקים הוא: להסית לטוב!** לא, לא טעינו, הוא פשוט מסית להתמדה עצומה, ליגיעה בתפילה, לפרישות מופלגת, ולשאר עבודות עצומות. הנקודה היא רק שהוא מסית לכך בלי צמצום וכלים ראויים, הוא מעורר תבערת לב בלי גבול לרצות ולכסוף אך ורק אל השלמות המופלגת ולמאוס בעבודה של קטנות, בידוע שבכך הוא לוכד בערמתו את האדם שבדאי יפול לבסוף ויעזוב את הכל חלילה.

מאידך, אם מצמצמים את הרצונות, הוא מגיע שוב ומסית לרצות בדברים מזוהמים חלילה, ובכך להתרחק מהש"ת. זוהי מלחמה פנים ואחור, זקוקים אנו לכח עליון נפלא שיגרום לאדם שהוא שקול בפלס: לרצות ולהשתוקק, ומאידך להתרצות לעבוד את ה' במה שביכולתו עתה, על אף שהתוצאות קטנות מאד. כל סטייה לאחד מן הצדדים פירושו ליפול חלילה לרשתו של עמלק העומד ואורב בכל רגע לעקור את האדם משתי עולמות חלילה.

"כי עיקר כל העוונות והקלקולים נמשך על ידי שאין נזהרים בענין תיקון הצמצומים כראוי מתחילה ועד סוף, כי יש שלבו בווער ביתר חוץ מהמדה ואינו מצמצם אור להביות לבו כראוי, שזה בחינת ריבוי אור שגורם שבירה ח"ו, שמוזה באים כמה קלקולים ח"ו. וכשתגבר על זה וצמצם האור כראוי, צריך לזהר ביותר להתגבר להמשיך מחשבות טובות ולהגביר על המחשבות רעות, כי המחשבות רעות נמשכות מהצמצום שהיה שורש הדין שהיה מוכרח כדי שלא יהיה ריבוי אור" (ליקוטי הלכות, תפלת המנחה ז, לא).

זהו כוחו של עמלק, ומזה באה ונשתלשה מיתה לעולם, וכדברי רבי נתן: "עמלק, שהם בחינת זוהמת הנחש שהם הקליפות והסטרא אחרא הנמשכין מריבוי אור שגורם מיתה ושבירה ח"ו,

דבר המערכת

מה נשיב לה' כל תגמלוהי עלינו. זכינו וחספנו את הטוב המופלא, את ראש הדרך וההילוך לגאולתנו, הלא המה ימי הפורים הקדושים שהתחדו עמנו לעד ולנצח נצחים, אשרינו מה טוב חלקנו.

עלינו להאמין ש"כל מה שאחד מישראל עושה איזה דבר שבקדושה, הכל הוא יקר מאד מאד בעיני ה' יתברך, והוא נצרך מאד מאד לבעל השדה העוסק בתיקוני השדה. ואף על פי שזה האדם שעשה הדבר, נפל אחר כך, ואפילו אם נפילתו גדולה מאד רח"ל, אף על פי כן תדע ותאמין באמונה שלימה שאין שום דיבור ולא שום עבודה קלה נאבד לעולם, ואפילו התעוררות בעלמא ומחשבה טובה אינו נאבד לעולם" (ליקוטי הלכות, תפלת ערבית ד, לד).

מה עצום הוא האוצר; כל מילה מהמגילה הקדושה, כל רצון וכל השתוקקות, כל פרוטה ועשיה לצדקה, כל המחאת כף ותנועת ריקוד ומילתא דשטותא, כל נקודה מסעודת היום ומשתה היין - כולם עומדים חיים וקיימים, 'חטפו' והכניסו אותם לאוצר השמור ביותר. ועתה כשהתמלאנו בכל האוצרות והרפאות והכוחות המחודשים הללו, הגיעה העת לצאת מחדש למלחמה ביתר שאת וביתר עוז בעמלק וחבר מרעיו, בתקוה טובה וברוח חדשה.

זכו בני קהילתנו להתרומם טפחיים מעל הקרקע בימים קדושים אלו, בהתאחדות מופלאה ונשגבה, ובשמחה נעלה, שהותירה את רישומה העמוק על כל אחד ואחד. יציינו מגבינות הצדקה המיוחדות בבתי המדרשות דקה ליתנו, בהם חולקו בס"ד רבבות אלפי שקלים לצרכי בני קהילתנו. וכמו"כ סעודת משתה היין בצוותא, ובפרט במשתה היין ב'פורים דמוקפין' בצוותא עם מורנו הגר"מ שליט"א, כאשר הלל התעלסו באהבת ה' ודבקותו. בין השאר חזרו ונשמעו זעקותיו היוצאות מן הלב אשר עורר מתוך בכיות נוראות על חורבן הכלים טמאים שמכלים מנפש ועד בשר, ועל כך שממעמקים צריכים אנו לצעוק אל ה' לישועתנו השלימה.

קדושת ימים אלו יחקקו בנו לעד 'ימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'

העורכים

פניני אור

אמרות טהורות מרביה'ק תלמודי

אָמַר פֶּעַם מוֹהַרְנַ"ת ז"ל: "יש בְּנֵי אֲדָם שֶׁחָפְצִים לְהִיטֵב אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אֲבָל יָחַד עִם כָּל הַתְּאֵאוֹת" - "זֵי וַיְלוּ זֵינֵי עֲרֵלִיכֶם אִדּוֹ, אֲבַעַר מִיֵּט אֲלֵעַ תְּאֵאוֹת"...

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות: 3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימייל מדי שבוע

הדל"ג 6:18 - נין ההמה 6:31 - מוזיק"ש 8:55
צאת השבת 7:31 - צאה"ש לר"ת 8:12

החובה להבחין בין טומאה לטהרה

ולקביל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור

כל המושג של 'טומאה' נמשך מחמת שיש מושג של 'טהרה'. שכן, 'טהרה' אינה 'קדושה', אלא דבר טהור ונקי ללא קדושה וללא טומאה. ומזה שיש מושג של 'טהרה' נמשך גם ענין ה'טומאה' (וכפי שמבואר בעומק בליקוטי מוהר"ן תורה ב"א, עיין שם והבן).

"ומחמת שנפשות בהמות וחיות טמאות, שהם בחינת הטומאה, נמשכין מבחינת נפשות בהמות וחיות טהורות, שהם בחינת הטהרה, כי הטומאה נשתלשל אחיזתה מבחינת הטהרה, על כן מחמת זה מסרה לנו התורה סימנים מובהקים לידע ולהבחין, להבדיל בין בהמות וחיות טהורות לטמאות. וזה בחינת סימני בהמה וחיה טהורה, מפריס פרסה ומעלה גרה, כי בוודאי צריכין סימנים גדולים להבחין ולהבדיל ביניהם, בין הטהור ובין הטמא, כי מחמת שהטמאים נמשכין מן הטהורים, כי שורש הטומאה נמשכת מן הטהרה, על כן בקל יכולין לטעות ביניהם ולהחליף רע בטוב, טמא בטהור. כי הטומאה היא בחינת השקר, שדרכו להחליף ולקלקל ולהמיר בשקר רע בטוב, טמא בטהור. על כן ציוותה התורה 'להבדיל בין הקודש לבין החול ובין החיה הנאכלת וכו', ומסרה לנו סימנים גדולים להבדיל ביניהם, כי צריכין סימנים מובהקים להבדיל ביניהם, כדי שלא יתאחד השקר שהיא הטומאה ויחליף ח"ו טמא בטהור, מחמת ששורשו מן הטהרה" (ליקוטי הלכות, אבר מן החי ג).

ההבדלה ממשיכה את הקדושה!

ולקביל בין הקדש ובין החל

דווקא כשאנו מבדילים בין הקודש ובין החול - נמשכת הקדושה גם על החול...

"וזהו סוד הבדלה, שדייקא על ידי שמבדילין ואומרים 'המבדיל בין קודש לחול', דייקא על ידי זה נתקדשין גם ימי החול וממשיכין עליהם קדושת שבת, ומגרישים אחיזת זוהמת הנחש מימי החול, כידוע שזה עיקר סוד ההבדלה" (ליקוטי הלכות, חלה ד, ח).

והדר נראה תמוה, וכפי ששואל מוהרנ"ת: "לכאורה הוא להיפך, כי הלא, אדרבא, הרי אנו מבדילין בין קדושת שבת לימי החול ואיך נתקדשין ימי החול על ידי זה?" (שם).

אמנם, הביאור הוא:

"כי דייקא על ידי ההבדלה שמבדילין בין קודש לחול, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, ויודעין ומגליין שעיקר הקדושה ועיקר קיום העולם הוא שבת, וכל ימי החול הם בחינת שְׂרִיבִים שגברא כולם רק בשביל השבת, על ידי זה דיקא נתקדשין גם ימי החול בקדושת שבת, על ידי שטורחין עצמן כל ימי החול בשביל השבת, שזה עיקר עלייתם ותיקונם, כמו שכתוב 'זכור את יום השבת, זכרהו מאחד בשבת'. ועל ידי זה נכללין ששת ימי החול בקדושת שבת, ונתקדשין מזוהמת הנחש" (שם).

אך כשאין הבדלה ברורה מהו 'קודש' ומהו 'חול', נשאר החול ללא שום קדושה.

"כי כל זמן שאין מבדילין בין קדושת שבת לימי החול, ואין מגליין ההבדל, נדמה שחש ושלוש שכל אִפְּי שוין, ואין יודעין מי הראשית ומי השְׂרִיבִים, אזי העולם בבחינת תורה ובוהו וחושך, רק דייקא על ידי ההבדלה שמגליין מעלת קדושת שבת שהוא העיקר והראשית, בחינת 'תחילה למקראי קודש', על ידי זה דייקא נתקדשין גם הַשְׂרִיבִים שהם ימי החול" (שם).

פורים מאחורינו; שתינו רקדנו שמחנו, ומה הלאה? האם השמחה והריקודים הפכו כבר לנחלת העבר, או אולי יש להם המשך? ובכן, אנשי בשורה אנחנו, לאמר:

יש לשמחת פורים המשך וגם תוצאה, קוראים לה 'פרשת פרה'! וכך כותב רבינו הקדוש: "אחר פורים קורין פרשת פרה, שהיא הכנה לפסח. כי פרשת פרה קורין, כדי שיהיו נזהרין לטהר מטומאת מת, כדי שיהיו טהורין לעשות הפסח. **ובתחילה הוא בחינת פור, כי פורים על שם ה'פר', ואחר כך נעשה 'פרה'**, כי גם פורים הוא בוודאי הילוך ודרך לפסח" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, ע"ד).

הריקודים של פורים, והשמחה הגדולה שהייתה לנו בסוף השבוע שעבר, פעלו משהו עצום: הם המשיכו עלינו טהרת הפרה האדומה תמימה. הטהרה שיש בכוחה לטהר גם מהטומאה החמורה ביותר, אבי אבות הטומאה, טומאת מת.

וכדבריו של מוהרנ"ת בתפילתו לפני פורים: "שאזכה על ידי השמחה והקדושה של פורים להמשיך עלי ועל כל ישראל הקדושה והטהרה הנמשכת מהפרה אדומה שמטהרת מטומאת מת. אשר ציווית עלינו לעסוק בקריאת הפרשה הזאת של פרה אדומה אחר פורים, וגילית לנו שעל ידי פורים זוכין לטהרת הפרה אדומה, למען נזכה להיות טהורים לקבל קדושת הקרבן פסח בזמננו" (ליקוטי תפילות ח"ב, לז).

והחידוש העצום הוא, שגם כשהפורים כבר מאחורינו, והשמחה לא היתה כפי שרצינו... גם אז עדיין הענין ניתן לשינוי. זאת אנו למדים ממכתבו של מוהרנ"ת לבנו אחר הפורים, וכך הוא כותב לו:

"ויכתוב לי אם היה שמח בפורים כראוי, ואיך היה - צריכין עתה לבקש ולהתפלל להשם יתברך שיקבל שמחתנו של פורים עם כל המצוות של פורים כאלו קיימנום כראוי בכל פרטיהם וכו', עד שנזכה על ידי זה לקדושת וטהרת הפרה אדומה" (עלים לתרופה, מכתב מיום ב' שמיני תר"א).

ישנם הרבה סוגי טומאות, וכל אחד מהם מטמאת וממלכלת את הנשמה. אך ישנה טומאה, שהיא הגרועה והחמורה ביותר, הלא היא 'טומאת מת'. היא לא רק טומאה, היא 'אבי אבות הטומאה'. ישנם הרבה סוגי עוונות, והרבה סוגי התרחקות מה', אך ישנה התרחקות שהיא הגרועה ביותר: למות מוות רוחני! לאבד

את הלב, את הרצונות והגעגועים, את הקשר והחיבור לאבא שבשמים...

הטומאה החמורה ביותר, היא; להרגיש כבוי, לאבד תקווה לחיים מלאי חיות וחשק, ולחשוב שלהיות קרוב באמת לה' אין שייך אלינו כל כך. זהו 'אבי אבות הטומאה', אשר ממנה נמשכים כל שאר הטומאות!

ולטיהר מטומאה זו יש רק דרך אחת: **להשליך את השכל!** לקרוא פרשת 'פרה אדומה', מצוה שאין לה שום הגיון, ולהפנים היטב ש"זאת חוקת התורה", 'חוקה' שאין לה שום טעם והבנה, "חוקה חקקתי, גזירה גזרתי, ואין לך רשות להרהר אחריה".

מה שהביא את המושג של 'מוות' לעולם, היה החטא של אכילת עֵץ הדעת, אשר עליה פיתה הנחש "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע". זה מה שהביא את המוות לעולם, וזה גם מה שממשיך וממית רוחנית את כל צאצאי אדם וחווה: הרצון להיות כאלקים ולהבין את הכל!

יש לנו הרבה קושיות: מדוע קמתי הבוקר על צד שמאל? עד מתי אצטרך להיות טרוד בפרנסותי? איך יתכן שרבינו הקדוש יתקן את נשמתו בשלימות? מדוע 'מצוה גדולה להיות בשמחה' גם עכשיו, וכי זה מה שחסר לי כרגע? איך אפשר להתחדש, אם לפני כמה דקות עשיתי מעשים אשר לא ייעשו?

"**וכל זה נמשך מזוהמת הנחש, שמבלבל דעת האדם שרוצה להבין הכל, כי באמת אין אנו יודעים כלל, ואפילו שלמה המלך עליו השלום, אמר 'כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי'**, וכן בתהלים אמר 'ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך'. מכל שכן אלף אלפים ורביי רבבות קל וחומר אנשים פשוטים, בפרט בדורות הללו. והכלל, שאין האדם יודע כלל, רק צריך להתחיל בכל פעם מחדש בעבודת השם וכל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה, ואז טוב לך לעולם, וסוף כל סוף תגיע לתכלית הטוב והנצח בזה ובבא" (ליקוטי הלכות, בשר בחלב ד, ב).

הוויתור על ההבנה, זה מה שמחזיר לאדם את טעם החיים! בפורים התחלנו טוב; שתינו, סילקנו את הדעת, ואפשרנו לשמחה היהודית לפרוץ החוצה. וזה מה שעלינו להמשיך ולעשות הלאה, ללא עזרת השכחות: לסלק את השכל העצמי, את הקושיות והבלבלים, לבוא וללמוד את האמת מספריו של הצדיק, וללכת בדרכיו בתמימות ובשמחה!

לקט ספרי"ם

פנינים מאורים וחידושים מהדורים מלוקטים מספרי גדולי הנדיקים ז"ע
מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמעט שלוש מאות שנים לפנינו לזכרון.

ספר דרך אמונה

מלוקט מדברי ראשונים ואחרונים ובמיוחד מדברי הבעש"ט ותלמידיו זיע"א - נלקט ע"י אדמו"ר מתוך זבוק"ל

הוא בטחוני אתה הוא פטרוני תנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ובעיני פוטיפר אדוני, ופוטיפר אומר לו מה אתה מלחש, שמא כשפים אתה עושה לי, והוא משיבו לא, אלא אני מתפלל שאמצא חן בעיניך, לפיכך כתיב וירא אדוני כי ה' אתו. (ספר טהרת הקודש מאמר תשובה בתפילה פ"ב)

פרק ח אות קמב ל-86

על כל פעולה שיעשה יאמר 'אם ירצה השם'

בכלל דביקות האמונה שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות אפילו לזמן קרוב, יאמר "אעשה זה אם ירצה השם", הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן, וסיומן עצת ה' היא תקום, 'היא' ראשי תיבות א"ם ירצה השם ואז תקום, ו'איה' מקום כבודו. (ספר של"ה שער האותיות אות אמת ואמונה)

פרק ח אות קמב ל-87

הקב"ה עונה אותה אפילו שאינו כדאי

מי שמרבה דיבורים קמי קודשא בריך הוא. הקב"ה עונה אותו אפילו שאינו כדאי, כמובא בספר חסידים (סימן קל). (ספר טהרת הקודש מאמר תשובה בתפילה פ"ב)

עיקר האמונה נתחזק בדיבורים לפני הקב"ה

היצר מניח כח גדול מאד לטמטם הלב, ואינו מניח את בר ישראל לדבר דיבורים קדושים לפניו ית"ש, לכן דע אחי, כי עיקר אמונת ישראל נתחזק בלב בר ישראל בדיבורים כאלו, וראיה מיוסף הצדיק דכתיב בו (בראשית לט, ז) וירא אדוני כי ה' אתו, ואמרו שם במדרש (תנחומא וישבו ח) ז"ל, וכי פוטיפר רשע, היה רואה שהקב"ה עמו, ומה הוא כי ה' אתו, אלא שלא היה שמו של הקב"ה זז מפיו, היה נכנס לשמשו והוא היה מלחש ואומר רבון העולם אתה

האם מותר לאכול חגבים בזמננו

לסמוך על המסורת שלהם שמיין זה הוא מין טהור ששמו חגב. ולהדיא כתב בחגורת שמואל (שם סק"ב) שמקום שאין להם מסורת יכולים לסמוך על מקום שיש להם מסורת, ומזה הטעם אנו נוהגים כיום לאכול תרנגול 'הודו'. וכן ראיתי בקונטרס קרני חגבים להגרח"ק ז"ל (שעה"צ סק"ג) שחגב שיש לו ד' סימנים ואין ראשו ארוך, אפשר לסמוך לאכול על סמך המסורת גם בזמננו.

אכן נראה דלמעשה אין אנו יכולים לסמוך על המסורת של התימנים, ובשו"ת ראשי בשמים למו"ה דוד משרקי ז"ל מגדולי חכמי תימן העיד (יו"ד סי' פה סק"א) שהיו נוהגים אצלם היתר במיני חגבים מסויימים אף שלא היו ממין חגב, לפי שסמכו עצמם על דעת הר"ף שאין צריך שיהא שמו חגב. ואם כן, אנו שאנו הולכים לאורו של השולחן ערוך, אין אנו יכולים לסמוך על קבלתם.

ועוד ידוע שבזמן האור החיים הקדוש פעל מערכה כבירה בענין אכילת חגבים, שהיו נוהג בעירו לאכול חגבים והאור החיים הקדוש אסר אותם על פי פירוש רש"י שכתב דהקרטולים צריך להיות סמוך לצואר, ואילו בכל החגבים שאנו רואים הקרטולים הם למטה מהרגליים. וכתב, שמאז שפרסם את האיסור נפסקה מכת הארבה שהיה רגיל לבוא בסביבותם כל ב' או ג' שנים, ויש מי שלא שת לבו לאיסור זה והראוהו בחלום שאוכל שקצים ורמשים (ע"י פ"ת שם ואוה"ח עה"ת). ולכן אף שאפשר ליישב את מנהג התימנים (ע"י שיחת חולין עמו"ת) אנו שאין לנו מסורת בזה אל לנו להקל ראש בזה.

בפרשתנו נלמד שיש כמה סוגי חגבים המותרים באכילה, כמו שכתוב: "את אלה מהם תאכלו את הארבה למינו ואת הסלעם למינהו ואת החרגל למינהו ואת החגב למינהו" (ויקרא יא כב). ובגמרא חולין (סה) פירשו חז"ל את הפסוק בכמה פירושים. ולמעשה נפסק להלכה בשולחן ערוך (יו"ד סי' פא סק"א) שיש ד' סימנים להבחין בין חגבים טהורים לטמאים. והם: הטהורים יש להם ד' רגלים, ד' כנפים, כל כנף חופה את רוב אורך גופו ורוב היקף גופו, בנוסף לרגליים יש להם שני קרטולים שקופצים בהם ממקום למקום.

והנה בשולחן ערוך נפסק שגם אם יש להם כל סימנים הללו, אינם מותרים באכילה רק אם ידוע שסוג ארבה זה הוא ממין ששמו 'חגב', ואילו מין ארבה אחרת שאין שמו 'חגב' אסור באכילה גם אם יש להם כל הסימנים הללו. אבל כתב הש"ך (שם סק"ב) שאם יש מומחה שבקי בחגבים ובשמותיהם, אפשר לסמוך עליו שהיא מין טהור, וכן כתב הפרי מגדים (מש"ז שם סק"א) שגם בזמן הזה אם יש מסורת וקבלה ששמו חגב אפשר לסמוך על זה.

ולמעשה, בזמננו אין אנו נוהגים כיום לאכול שום חגב. כפי שכתב הט"ז (שם סק"א) שאין אצלנו מי שבקי בשמות החגבים שאפשר לסמוך עליו. אבל אצל התימנים, כן נוהגים לאכול חגבים. ולכאורה יש לעיין כי כיום שאנו מכירים בטוב את אחינו התימנים, ואנו יודעים שיש להם מסורת חזקה מאבותיהם יראי השם שהיו אוכלים את זה, למה לא נוכל אנו

דיני ליל התענית

יום תענית מערב עד ערב

מהמיטה, אינו צריך להתנות על שתיה (משנ"ב סי' תקסד סק"ה).

נראה שאין צריך לעשות התנאי סמוך לזמן השינה ממש, ואפשר להתנות כבר מזמן מנחה גדולה של ערב הצום (כמו לענין קבלת תענית ע"י סי' תקסב סק"ז וכ"ה במקראי קודש תענית עמו' לה). וכן נראה דמותר לעשות התנאי גם לאחר ברכת המפיל, ואין ברכת המפיל לבד חשוב כסילוק מאכילה וכהתחלת תענית, וכן נראה דבידעבד יש לסמוך על הפוסקים שאין ברכת המפיל חשוב כהפסק לענין זה (ע"י שו"ת קנה בשם ח"ד סי' יח וכ"כ אול"צ ח"ג פל"א סק"ב).

חצי שעה קודם העלות

מי שקם קודם עלות השחר בכל יום, אסור לו להתחיל לאכול מחצי שעה לפני עלות השחר אכילת קבע, דהיינו פת או מזונות יותר מכביצה, משום שאסור לקבוע סעודה סמוך לזמן קריאת שמע דאורייתא מחשש שיימשך באכילתו וישכח לקרוא קריאת שמע (משנ"ב סי' פט סק"ז).

וכתב בשו"ת שבת הלוי (חי"א סי' קלה) דלדעתו פשוט שביום תענית אין איסור להתחיל לאכול בתוך החצי שעה קודם עלות השחר, דכיון שאסור לאכול ביום זה, מעיקר הדין אין חוששים שמא ימשך לתוך זמן האיסור, דאם לא כן הו"ל לחז"ל לאסור לאכול חצי שעה לפני זמן יום כיפור או ט' באב. אכן בספר אשי ישראל (סוה"ט תשו' פו מכתב מהגרח"ק ז"ל) הביא בשם האחרונים דגם ביום תענית יש להזהר שלא להתחיל לאכול בתוך החצי שעה, וכן מובא באורחות רבינו (עמו' קצט) בשם החזון איש. ונראה דגם למי שרוצה להחמיר אין צריך להחמיר רק בתוך החצי שעה של ה'עלות' הכי מאוחר, והוא ה'עלות' של 72 דקות קודם הנץ החמה.

לאכול לפני העלות על פי קבלה

על פי קבלה, אדם שישן בלילה שינת קבע וקם אחרי חצות, אסור לו לטעום קודם שיתפלל שחרית. אבל כתב המשנה ברורה (סי' פט סק"כ) שגם רבי חיים ז"ל בעצמו היה אוכל או שותה איזה דבר לחזק את גופו כשהיה חלש לבו, ולא אסר כי אם לאכול למלאות תאוותו, ובפרט אם זה יגרום לבטלו מלימודו. וכן כתב הרב בעל התניא באגרת התשובה (א"פ) שביום שקיבל על עצמו תענית לכפרה, יכול לאכול מעט כג' שעות לפני נץ החמה.

ובאשל אברהם מבוטשאטש (סי' פט) הוסיף עוד, דעיקר הקפידא הוא רק אם קם מהמיטה ונשאר ער עד אחר זמן תפילה של שחרית, לפי שאוכל קודם שמקבל עול מלכות שמים והיא דרך גאווה. אבל מי שרוצה לחזור לישן לאחר שייאכל אין בזה חשש, ואפילו אם חוזר לישן בין עלות השחר לנץ החמה, הרי זה נחשב כיום שלפניו ומותר לאכול ולשתות

בעל נפש בתענית ציבור

במשנה ברורה (סי' תקמט שעה"צ סק"ט) הביא בשם השל"ה שבעל נפש יחמיר על עצמו בכל הארבעה צומות להתחיל הצום כבר מבערב, ומבואר שם (במשנ"ב סק"ו) שיש לבעל נפש להחמיר על עצמו בערב גם בשאר העיניים, סיכה רחיצה ועונה. אמנם, זהו רק בתענית ציבור הבא ליזכר החורבן, אבל בתענית אסתר וכל שכן בתענית יחיד ותענית ערב ראש חודש ושובבי"ם, אין כלל ענין להחמיר בזה.

לאכול הרבה בלילה

עוד חומרא מצינו באליה רבה (סי' תקסג סק"א) שכתב שאין לאכול בלילה יותר ממה שרגיל, שאם יאכל הרבה לא יועיל לו התענית למעט חלבו ודמו, שהיו אותו מותרות שאוכל ישמור לו ליום תעניתו. ע"כ. ואפשר שזהו רק במי שמתענה לצורך כפרת עוונות למעט חלבו ודמו, אבל בארבעה צומות שהם זכר לחורבן אין שייך טעם זה, ואדרבה, מובא ברש"ש על מסכת נדרים (ג:) שהיה הדרך להרבות בסעודה ולאכול בשר בלילה שקודם התענית כדי שיקל עליהם התענית

למחר, כענין מה שציותה התורה לאכול בתשיעי כדי לאגור כח להתענות בעשירי. ובכל אופן, נראה מדברי הפוסקים הנ"ל שלא חשו לכך, בפרט בדורותינו חלושי המזג.

בשר ויין בליל התענית

כתב הרמ"א (יו"ד סי' קפה ס"ד) שמי שמתענה לכפרת עוונות, אסור בליל התענית בין ובשר. ובפתחי תשובה (שם סק"א) הביא בשם המהרש"ל דראוי לנהוג שלא יאכל בשר ולא ישתה יין, בין בלילה שלפני התענית ובין בלילה של מוצאי התענית. אכן במשנה ברורה בהלכות שבת (סי' שלד סקע"ט) כתב דהאיסור הוא רק במוצאי תענית, דתענית הוא במקום קרבן, ובקדשים הלילה הולך אחר היום, אבל בלילה שלפני התענית מותר לאכול בשר ולשתות יין. ויש להוסיף עוד, דגם איסור אכילת בשר ושתית יין במוצאי תענית הוא רק בתענית הבא לכפרת עוונות שהיא במקום קרבן, אבל בארבעה צומות שהם זכר לחורבן הבית, מותר לאכול בשר ולשתות יין במוצאי תענית, ורק במוצאי תשעה באב אסור משום אבילותו של יום (ע"י משנ"ב סי' תקנט סק"ה).

המשך בעמוד ד'

רועה נאמן

הנגיד ר' צבי הירש גיסו של רבינו (ב)

מקום עולה של תורה

אחר הסתלקות רבינו ז"ל עמד רבי צבי [או כמו שנקרא: ר' הירש ב"ר אפרים, או: ר' צבי מטשעהרין] לימינו של תלמידו הגדול של רבינו ז"ל, מוהרנ"ת ז"ל, והיה לו לאחיעזר ואחיסמך בכל מה שעסק בעסקי רבינו ז"ל, הן בהעמדת בתי מדרשות של רבינו ז"ל, הן בהחזקת בית מוהרנ"ת, והן בהדפסת ספרי רבינו ז"ל, כמו שרואין בעלים לתרופה. גם רואין שמוהרנ"ת השתדל עמו לכתוב ספר תורה, ובשביל שדר בטשעהרין, אשר שם דר גם הרבני הנגיד ר' דוב מטשעהרין תלמידו של רבינו ז"ל, וחתנו הנגיד ר' אברהם בערנ'ו תלמידו של מוהרנ"ת - מוזכר הרבה בעלים לתרופה שר' אברהם בערנ'ו קיבל ממנו מעות ושלחם למוהרנ"ת.

ונעתיק כל מקום ששמו מוזכר בעלים לתרופה, אשר מכל זה נוכל לראות שמוהרנ"ת היה קרוב לו ולמשפחתו מאד, ומכנה אותו בשם "ידידי כנפשי", וכן יכולים ללמוד משם את האהבה וההערצה שרחש מוהרנ"ת לר' צבי ובניו החשובים.

דיר האב איך שוין פארזארגט

בעת המחלוקת על מוהרנ"ת ערך מכתבים להרבני הנגיד ר' צבי הירש, וסח לפניו צערו ואיך ססובל מהרשעים המתנגדים, וז"ל: "ו' עש"ק מצורע תקצ"ה ברסלב. שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול וכו', ולכבוד ידידי כנפשי ה"ה הרבני הנגיד הוותיק מו"ה צבי הירש נ"י, ולכבוד בניו היקרים, ולכל יוצאי חלציהם שיחי', כולם יעמדו על הברכה חיים ושלום וכל טוב לנצח אמן כן יהי רצון". [המכתב נכתב גם לר' אברהם דוב, ומוהרנ"ת מאריך בכל המכתב מה שהמתנגדים עושים לקפח פרנסת אנ"ש מכל הצדדים, וגם מה שמוסרים ממון ונפשות ישראל להגויים, ומבקש מהם שיבואו לו לעזר, הן בתפילה ותחנונים לה', והן במעות, עיין בפנים באריכות גדול] (סי' קפ"ב).

נתכבד במצות חיתוך

בשנת תקצ"ז כששהה מוהרנ"ת בטשעהרין, נתכבד ע"י בנו של ר' הירש במצות חיתוך כמו שנזכר בעלים לתרופה, וז"ל: "ד' ויקהל תקצ"ז טשעהרין. באתי לשלום לפה אור ליום ג', וביום ג' היה ברית מילה אצל בנו של ר' הירש ב"ר אפרים נ"י, וקיימתי מצות חיתוך, אשר זה כמה לא זכיתי לזה כידוע לך, ה' יתברך ירחם לחתוך ולכרות את כל שונאינו הנמשכין וערלת לב שר הרוצים לכסות ח"ו להסתיר האמת לגמרי ח"ו, יאבדו הם ולאף כיוצא בהם ודבר אחד מדברי תורתנו אל יבטל" (סי' רל"ו).

רקד הרכה מחמת שמחה

גודל החביבות והשמחה שהיה לו לר' הירש בעת ששבת אצלו מוהרנ"ת, רואים קצת מהמכתב בעלים לתרופה, וז"ל: "ד' שלח תקצ"ט טשעהרין... באתי לפה ק"ק טשעהרין על שבת פרשת נשא וכו' ונתישבת להתעכב פה טשעהרין עוד על שבת העבר, וכן עשיתי והייתי משובתי שבת קודש העבר פה בעבר הנהר בתוך עיקר העיר, ששם עומד הבית המדרש אצל ידידינו הנגיד ר' הירש ברבי אפרים נ"י ות"ל הייתי בשמחה רבה, ור' הירש רקד הרבה מחמת שמחה וכו'" (סי' רפ"ג).

בהחזקת מוהרנ"ת

במכתב אחר הוא מזכיר את ההתחייבות שהתחייב ר' הירש לתרום לו, וזה לשונו בתוך מכתבו לר' אברהם בער: "ל"ו לספירה תר"א ברסלב ... ור' הירש נ"י מה שנשארו חייבים כפי מה שהבטיחו בראש השנה בפירוש כנרשם אצל"ו וכו'" (סי' סמ"ז).

גם בשנת תר"ד מצאנו שערך מוהרנ"ת מכתב קודש לרבי צבי הירש, ומאריך לספר שם כל התלאות והסיבובים שעוברים עליו בענין בנין הקלויז בעיר אומאן, וגם מה שנצרך לו להדפסת הליקוטי עצות וליקוטי הלכות ח"א, וכן מה שנצרך לו להוצאת חתונת ופרנסת בניו, ומעוררם שיהיו לו לעזר עיין בפנים באריכות. ומזה נראה שר' צבי הירש היה מעמודי התווך של מוהרנ"ת, ושם הוא מקדים וכותב להם את התוארים דלהלן: "יום ב' בחוקותי, ל"ב לספירה, תד"ר, אומיין. רב שלום וברכה, והצלחה וחיים וכל טוב, לכבוד וכו' ולידידי הרבני הנגיד וכו' מו"ה צבי הירש נ"י עם שלום בניו היקרים, לכל אחד לפי מעלתו הרמה" (סי' תנ"ז).

התמסרותו לעניי ירושלים הייתה מיוחדת במינה. אירע פעם והגיע המועד הקבוע של החלוקה הגדולה שעל ידי כולל שומרי החומות, אשר עמד תחת נשיאותו, ולא היה בידו את מימון דמי התשלום לבני הכולל, עמד רבי יוסף חיים והבטיח שלכשירווח לו יעלה את סכום קצבות הנתנה ויוסיף לעניים כהנה וכהנה. והסביר שבכח שמחתם של העניים על בשורה טובה זו תתעורר שמחה בשמים יִפְתָּחו שערי השפע מלמעלה.

אך בנוסף למה שעשה רבות עבור טובת הכלל - היה גם שוקד לעמוד לימינו של כל יחיד ויחיד, ולסייעו באומר ובמעש.

מנהג היה לרבים מהבאים להתפלל בכותל המערבי, לסור ולעלות לביתו הסמוך של המרא דאתרא וליהנות מזיו הודו. קרה פעם שאחד מן האורחים היה רב זקן מחוץ לארץ, וביציאתו שכח ליטול עמו את מקלו, ולא נזכר מאבידתו אלא כשכבר היה בשער יפו, והוצרך להיטלטל שוב עד לבתי מחסה, שם התגורר הגר"ח, ולחזור שוב על אותה הדרך, שלא הייתה קלה לאדם כמותו.

בחמלתו של הגר"ח נצר בלבו את טרחותו של אותו זקן, וכעבור שנים כשהופיע שוב הרב הוא לבקר בארץ הקודש ובא לפקוד את בית הגר"ח, והזיירו טרם יציאתו לכל ישכח את המקל ולא יצטרך לסוב על עקבותיו, והיה זה לפלא, שבמשך השנים ביקרו במעונו אלפי השנים, והוא זכר בפרוטרוט את טובתו של כל יחיד ויחיד, עד שזכר שלאדם מסוים זה צריך להזכיר לכל ישכח את מקלה...

כאשר התעוררה הרדיפה מצד בית חותנו של הרב החסיד רבי שמואל הורביץ זצ"ל על התקרבותו לחסידי ברסלב, תמך הגר"ח ועמד לצידו של רבי שמואל, והתבטא אז שאין לחותן להתוות את הדרך לחתנו, ואין לו זכות לדרוש ממנו שום דבר, אלא רק שבהיות שמסר לו את בתו יחיה עמה בנעימים, ולא יותר מזה.

ואגב, שגור היה על לשונו של הגר"ח לומר: "די בעסטע תוכחה איז אז מען פירט זיך אליין גוט" [- התוכחה הטובה ביותר היא כשמנהג בעצמו כיאות].

פרק שני לציון תשעים שנה מהסתלקותו של מרן הגר"ח זוננפלד ז"ע - י"ט אדר ב' תרצ"ב - תשפ"ב

כידוע היה מרן רבינו יוסף חיים זוננפלד ז"ע מנהיג וקברניט בדור ובתקופה קשה, מהקשות והגורליות לשה פזורה ישראל, ועל שכמו הטלו תפקידים רבים וקשים; לחם את מלחמת ה', וגדר הפרצות בירושלים; כל השאלות ובעיות הכלל והפרט הובאו אליו; ישב על מדין לפסוק בשאלות החמורות שבתורה הזקוקים לעיון ממושך ואחריות כבדה; מנהיג ה"כוללות" מכאן ומנהל ה"חברא קדישא" מכאן; היה יושב ועוסק בתורה לעצמו, ומוסר שיעורים בפני רבים, ועם כל זה הצליח לסיים את כל ספר התהילים מדי יום ביומו!...

אמנם, חותני רבי אברהם בלוי זצ"ל, שהיה נשוי לנכדתו של הגר"ח, סיפר לי בשם אחיו העסקן הציבורי הידוע רבי משה בלוי זצ"ל, שכאשר שאל את רבו הגר"ח לסיבת הנהגה זו, השיב הגר"ח, כי נשא אשה לאחר שעבר את שנת העשרים, אשר על זה אמרו חכמים "כל ימי בהרהורי עבירה" (קידושין כט:), ואין לך דבר המזכך ושוטף את הזוהמא והקליפות כמו אמירת תהילים. אולם כפי הנראה היו לו עוד טעמים בדבר.

ואכן היה רבינו יוסף חיים איש מוצלח מאד, ובכל אשר פנה השכיל והצליח. כל דבריו קלעו למטרה, וכל פעולותיו הצליחו תמיד, מאותה הסיבה שכל מהלכיו היו רוויים בתפילה להשי"ת, אשר רצון יראיו יעשה, ונענה מהרה מן השמים. נמצא שלא הפסיד כלום מהזמן שהקדיש לאמירת התהילים...

ושמעתי ממו"ד הגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל, שהיה אברך שהיה מסיים את כל ספר התהילים מדי יום ביומו, נטפלו אליו לומדי בית המדרש והתחילו להתווכח עמו ולזלזל בו שבזמן שהוא אומר תהלים הינו מתבטל מלימוד התורה, ומתוך שהעיתרו והפצירו בו ביותר החל הלה להתפתות ולהטיל ספק שמה אכן אמירת תהילים נחשבת אצלו כביטול תורה, והחליט להתיעץ ולשמוע את דעת התורה מפיו של הגר"ח.

בבואו, ענה לו: המִשָּׁךְ לומר את התהלים כבראשונה ואל תשית ליבך אל המלעיגים, וכתשובת המשקל על שפקפק בהנהגתך הקדושה תסיים היום פעמיים את כל התהלים!...

לאסוקי שמעתתא

המשך מעמדות ג'

ריקודים ומחולות בליל התענית

כתב הבן איש חי (שנה א' דברים ה'): "צריך להזהר בעשרה בטבת בלילה וביום שלא לעשות ריקודים ומחולות". וכן פסק בקיצור שולחן ערוך (סי' קכב ס"א) שאסור לזמר בכלי זמר ביום עשרה בטבת. ואף שלא כתב רק 'ביום', נראה שהוא לא דוקא, דאיסור שמיעת כלי זמר אינו מחמת התענית אלא מחמת אבילות החורבן, והאבילות מתחיל כבר מבערב. ואם כן לפי זה, אסור לשמוע כלי זמר כבר בליל התענית.

אכן נראה דאיסור זה הוא רק בארבעה צומות שהם זכר לחורבן, אבל בשאר תעניות לא מצינו איסור לשמוע כלי זמר, ואפילו בתענית אסתר נראה שאין איסור מעיקר הדין, דבשולחן ערוך לא נמנה תענית אסתר בתוך הארבעה צומות שהם זכר לחורבן (ע"ט תקמט, וכ"מ מהא דמקדמין ולא מאחרין. וכ"כ במגן אבות סי' כג שהוא יום שמחה) וכן נוהגים העולם לערוך מסיבות פורים בליל תענית אסתר. אבל כמדומה שאז"ז ז"ל בעל הקנה בושם ז"ל לא היה ניחא דעתו בזה, ואולי משום שהוא כזלזול ביום צום וזעקה, וכן יש לדייק מהרמב"ם (פ"ה מהל' תעניות) שהזכיר את תענית אסתר עם שאר הצומות.

נערך ע"י הר"ה רבי נחמי שווארצמן שליט"א בעמ"מ "אוצרות עלים לתרופה".